

Співак В. Філософські погляди Антонія Радивиловського в контексті української духовної культури XVII століття. Монографія. Чернівці: SCRIPTORIUM, 2018. 328 с.

Монографія Володимира Співака, яка вийшла 2018-го року у видавництві SCRIPTORIUM, є тією рідкісною роботою, в якій автору вдалося цікаво й глибоко розглянути бароковий текст. Бароко складне для дослідження, особливо ж – українське бароко з його глибокою релігійністю й філософічністю. Володимир Співак пропонує своє прочитання літературних творів Антонія Радивиловського та філософське осмислення основних, найбільш важливих для барокового мислителя понять і аспектів нашого життя.

Так, описавши в першому розділі методологію дослідження і представивши бібліографію питання, В. Співак розглядає філософську складову проповідей Антонія Радивиловського: інтерпретацію аристотелівської філософії, вплив римського стоїцизму на творчість проповідника, приділяє увагу й особливостям філософської мови Радивиловського, зокрема використанню латинської філософської та теологічної термінології.

У третьому розділі розглядається цікава для проповідника антиномія «втечі від світу» та «активного служіння» – парадокс єпископського життя. Володимир Співак уважно аналізує роздуми проповідника про цю антиномію, широко цитуючи Радивиловського. Тут приділяється увага й ставленню проповідника до таких складних моментів духовного й суспільного життя XVII ст., як образ воїна-християнина, стосунки пана та слуги, політико-правові орієнтири.

Четверта глава присвячена розгляду мети людського життя – так, як це представлено у проповідях Антонія. Найцікавішим видається поданий тут аналіз концепту «щастя». Автор розглядає цей концепт спочатку з точки зору феліцитарності європейських вчень про сенс життя і впливу цих теорій на картину світу Антонія. Далі В. Співак порівнює поняття «щастя» з християнським уявленням про вічне блаженство і аналізує ті фрагменти творів Радивиловського, в яких проповідник говорить про блаженство як остаточну мету людського існування.

П'ята глава є логічним продовженням аналізу поняття «щастя», але тепер – у земному житті людини. Автор дійшов нового й надзвичайно цікавого висновку, що прагнення до земного щастя, за Радивиловським, не суперечить вищим духовним прагненням, а навпаки – органічно пов'язане з ними. Правильне розуміння християнства, вважає Радивиловський, на думку В. Співака, здатне вказати людині й шлях до гармонійного земного існування. Таке щастя тісно пов'язане у проповідника з уявленнями про «благословення» і знаходження «під Божою опікою». Тут розглядаються і роздуми проповідника про сімейне щастя, успіх, а також обов'язки перед державою та відповідальність як прояв вищих душевних якостей людини. Окремий параграф присвячений порівнянню концепту «щастя» з поняттями «веселощів» і «радості», а також бароковому ставленню до «фортуни».

Важлива особливість монографії полягає в тому, як багато й рясно автор цитує досліджувані тексти, що забезпечує об'єктивність зробленого дослідження і точність проведеного аналізу. Цей аналіз слід назвати копітким, а вченого – максимально уважним до обраного автора та епохи Бароко.

Монографія змушує під іншим кутом розглянути літературну спадщину Антонія Радивиловського і барокову філософію взагалі. Без сумніву, в подальших дослідженнях філософії епохи Бароко необхідно враховувати ті напрацювання, які зробив Володимир Співак.

Світлана ШУМІЛО

Дата подання: 16 серпня 2019 р.

DOI: 10.5281/zenodo.3546421